

**Základná škola s materskou školou
Rudolfa Dilonga**

Hviezdoslavova 823/7, 028 01 Trstená

**VZDELÁVACÍ PROGRAM
PRE ŽIAKOV S VÝVINOVÝMI PORUCHAMI UČENIA
PRE PRIMÁRNE VZDELÁVANIE A NIŽŠIE STREDNÉ
VZDELÁVANIE**

Úvod

Podľa platnej legislatívy sa pri výchove a vzdelávaní žiakov s vývinovými poruchami učenia postupuje podľa Vzdelávacieho programu pre žiakov s vývinovými poruchami učenia (ďalej aj „VPU“). Tento vzdelávací program je súčasťou štátneho vzdelávacieho programu pre jednotlivé stupne vzdelávania.

Pre výchovu a vzdelávanie žiakov s VPU platia všetky ustanovenia uvedené v Štátnom vzdelávacom programe, ktoré sú doplnené špecifikami uvedenými vo vzdelávacom programe pre žiakov s VPU.

Vzdelávací program pre žiakov s VPU charakterizuje ich výchovu a vzdelávanie a vymedzuje špecifické potreby a požiadavky na komplexnú odbornú starostlivosť o nich. Je potrebné zabezpečiť úpravu podmienok, foriem, metód a prístupu vo výchove a vzdelávaní žiaka a rešpektovať úpravy vyplývajúce z prítomných porúch učenia nielen vo vzdelávaní, ale i v hodnotení a klasifikácii.

Pre označenie špecifických vývinových porúch učenia sa v platnej legislatíve používa termín vývinové poruchy učenia, ktorý sa pod týmto pojmom používa aj vo vzdelávacom programe.

Cieľom vzdelávania žiakov s vývinovými poruchami učenia v primárnom a nižšom strednom vzdelávaní je pripraviť žiakov na vzdelávanie na strednej škole s prihliadnutím na ich schopnosti a možnosť vykonávať zvolenú profesiu.

1 Ciele výchovy a vzdelávania

Žiaci s VPU plnia rovnaké ciele vzdelávania ako ostatní žiaci základných škôl v primárnom vzdelávaní a nižšom strednom vzdelávaní.

2 Stupeň vzdelania

Primárne vzdelanie – 1. stupeň základnej školy. Nižšie stredné vzdelávanie – 2. stupeň základnej školy.

3 Profil absolventa

Žiak s VPU po absolvovaní primárneho vzdelávania a nižšieho stredného vzdelávania disponuje na veku primeranej úrovni rovnakými kľúčovými kompetenciami, ako absolvent primárneho vzdelávania a nižšieho stredného vzdelávania v základnej škole.

4 Vzdelávacie oblasti

Obsah vzdelávania žiakov s VPU v špeciálnych školách, špeciálnych triedach a v školskej integrácii je rovnaký ako obsah vzdelávacích oblastí príslušných predmetov pre štátny vzdelávací program žiakov základných škôl. Vzdelávacie oblasti sú však doplnené o oblasť **ŠPECIÁLNOPEDAGOGICKÁ PODPORA**, do ktorej sú zaradené **špecifické vyučovacie predmety** individuálna logopedická intervencia (ďalej aj „ILI“) a rozvíjanie špecifických funkcií (ďalej aj „RŠF“). Rámcový obsah vzdelávania špecifického vyučovacieho predmetu RŠF určuje samostatný dokument, ktorý je prílohou tohto vzdelávacieho programu. Obsah aktivít, ktoré vykonáva špeciálny pedagóg musí byť v súlade s mentálnymi a komunikačnými schopnosťami žiaka, bez ohľadu na fyzický vek.

Rámcový obsah vzdelávania špecifického vyučovacieho predmetu ILI určuje samostatný dokument, ktorý je prílohou tohto vzdelávacieho programu. Obsah logopedickej intervencie musí byť v súlade s aktuálnymi mentálnymi a komunikačnými schopnosťami žiaka, bez ohľadu na fyzický vek.

VYUČOVACIE PREDMETY VO VZDELÁVACÍCH OBLASTIACH PRE ŽIAKOV S VÝVINOVÝMI PORUCHAMI UČENIA PRE PRIMÁRNE VZDELÁVANIE

VYUČOVACIE PREDMETY VO VZDELÁVACÍCH OBLASTIACH PRE ŽIAKOV S VÝVINOVÝMI PORUCHAMI UČENIA PRE PRIMÁRNE VZDELÁVANIE

VZDELÁVACIA OBLASŤ
JAZYK A KOMUNIKÁCIA
ANGLICKÝ JAZYK
MATEMATIKA A PRÁCA S INFORMÁCIAMI
INFORMATIKA
ČLOVEK A PRÍRODA
PRÍRODOVEDA
ČLOVEK A SPOLOČNOSŤ
ČLOVEK A HODNOTY

ČLOVEK A SVET PRÁCE
UMENIE A KULTÚRA
VÝTVARNÁ VÝCHOVA
ZDRAVIE A POHYB
ŠPECIÁLNOPEDAGOGICKÁ PODPORA
ROZVÍJANIE ŠPECIFICKÝCH FUNKCIÍ

VYUČOVACIE PREDMETY

SLOVENSKÝ JAZYK A LITERATÚRA

MATEMATIKA

PRVOUKA

VLASTIVEDA
ETICKÁ VÝCHOVA/
NÁBOŽENSKÁ VÝCHOVA/NÁBOŽENSTVO
PRACOVNÉ VYUČOVANIE
HUDOBNÁ VÝCHOVA

TELESNÁ A ŠPORTOVÁ VÝCHOVA
INDIVIDUÁLNA LOGOPEDICKÁ INTERVENCIA

VYUČOVACIE PREDMETY VO VZDELÁVACÍCH OBLASTIACH PRE ŽIAKOV S VÝVINOVÝMI PORUCHAMI UČENIA PRE NIŽŠIE STREDNÉ VZDELÁVANIE

VZDELÁVACIA OBLASŤ
JAZYK A KOMUNIKÁCIA
ANGLICKÝ JAZYK
MATEMATIKA A PRÁCA S INFORMÁCIAMI
INFORMATIKA
ČLOVEK A PRÍRODA
CHÉMIA
BIOLÓGIA
ČLOVEK A SPOLOČNOSŤ
GEOGRAFIA
OBČIANSKA NÁUKA
ČLOVEK A HODNOTY

ČLOVEK A SVET PRÁCE

VYUČOVACIE PREDMETY

SLOVENSKÝ JAZYK A LITERATÚRA

MATEMATIKA

FYZIKA

DEJEPIS

ETICKÁ VÝCHOVA/
NÁBOŽENSKÁ VÝCHOVA/NÁBOŽENSTVO
TECHNIKA

UMENIE A KULTÚRA
VÝTVARNÁ VÝCHOVA
ZDRAVIE A POHYB
ŠPECIÁLNOPELAGOGICKÁ
PODPORA
ROZVÍJANIE ŠPECIFICKÝCH FUNKCIÍ

HUDOBNÁ VÝCHOVA
TELESNÁ A ŠPORTOVÁ VÝCHOVA
INDIVIDUÁLNA LOGOPEDICKÁ
INTERVENCIA

5 Vzdelávacie štandardy

Vzdelávacie štandardy pre žiakov s VPU sú rovnaké ako pre žiakov bez zdravotného znevýhodnenia primárneho vzdelávania alebo nižšieho stredného vzdelávania. Čiastočné plnenie jednotlivých výkonov vzdelávacieho štandardu je potrebné zaznamenať v individuálnom vzdelávacom programe žiaka. Dosiahnuté výkony sú limitované samotným narušením komunikačnej schopnosti a VPU, a preto nemôžu byť ustanovené štandardy pre špecifický vyučovací predmet ILI a RŠF.

6 Rámcový učebný plán

Vzdelávacia oblasť	Vyučovací predmet	Ročník										
		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	Σ	
Jazyk a komunikácia	slovenský jazyk a literatúra	9	8	7	7	31	5	5	4	5	5	24
	Anglický jazyk			3	3	6	3	3	3	3	3	15
Matematika a práca s informáciami	matematika	4	4	4	4	16	4	4	4	4	5	21
	informatika			1	1	2	1	1	1	1		9
Človek a príroda	prvouka	1	2			3						
	prírodoveda			1	2	3						
	fyzika							2	1	2	1	6
	chémia								2	2	1	5
	biológia						2	1	2	1	1	7
Človek a spoločnosť	vlastiveda			1	2	31						
	dejepis						1	1	1	1	2	6
	geografia						2	1	1	1	1	6
	občianska náuka							1	1	1	4	7

Človek a hodnoty	Náboženská výchova	1	1	1	1	4	1	1	1	1	1	5
Človek a svet	pracovné vyučovanie		1	1	2	4						
	technika						1	1	1	1	1	5
práce	hudobná výchova	1	1	1	1	4	1	1	1	1		4
Umenie a kultúra	výtvarná výchova	2	2	1	1	6	1	1	1	1	1	5
Zdravie a pohyb	telesná a športová výchova	2	2	2	2	8	2	2	2	2	2	10
Špeciálnopedagogická podpora	rozvíjanie špecifických funkcií	1	1	1	1	4	1	1	1	1	1	5
	individuálna logopedická intervencia	2	2	2	2	8	2	1	1	1	1	6
Základ		23	23	26	28	100	27	27	28	29	27	138
Voliteľné (disponibilné) hodiny		1	1	1	1	4	2	2	2	2	3	11
Spolu		24	24	27	29	104	29	29	30	31	30	149

Poznámky

1. Vyučovacia hodina má 45 minút v tomto rozdelení učebného plánu. Škola si môže zvoliť vlastnú organizáciu vyučovania. S prihliadnutím na osobitosti žiakov so zdravotným znevýhodnením môže škola uplatňovať aj iné spôsoby organizácie vyučovania, a to členením vyučovacej hodiny do kratších časových úsekov, zaraďovaním a organizovaním prestávok, blokovým vyučovaním a inými organizačnými formami v zmysle platnej legislatívy.

2. Vyučovacie hodiny špecifických vyučovacích predmetov rozvíjanie špecifických funkcií a individuálna logopedická intervencia zabezpečujú dvaja pedagogickí zamestnanci.

3. V 5. až 9. ročníku vyučovacie hodiny vyučovacieho predmetu technika sa vyučujú v skupinách s maximálnym počtom žiakov 6. Skupiny sa vyučujú spravidla oddelene pre chlapcov a dievčatá. Skupiny možno utvárať aj zo žiakov najbližších ročníkov. Ďalšia skupina vznikne až po naplnení predchádzajúcej skupiny na maximálny počet.

4. Vo vyučovacom predmete technika sú zohľadnené možnosti žiakov, personálno-odborné a materiálno-technické podmienky školy tak, aby v každom ročníku boli zastúpené témy tematických celkov Technika a Ekonomika domácnosti.

5. V 5. až 9. ročníku vyučovacie hodiny vyučovacieho predmetu telesná a športová výchova sa vyučujú spravidla oddelene pre chlapcov a dievčatá. Skupiny možno utvárať aj zo žiakov najbližších ročníkov. Najvyšší počet žiakov v skupine je zhodný s počtom žiakov v triede príslušného ročníka. Ak je skupina utvorená zo žiakov najbližších ročníkov, najvyšší počet žiakov v skupine je zhodný s počtom žiakov v triede najnižšieho ročníka. Ďalšia skupina vznikne až po naplnení predchádzajúcej skupiny na maximálny počet.

6. Vyučovaci predmet pracovné vyučovanie je možné vyučovať v dvojhodinových celkoch každý druhý týždeň.

7. Vyučovaci predmet výtvarná výchova je možné vyučovať v dvojhodinových celkoch každý druhý týždeň.

8. Škola môže pri tvorbe školského vzdelávacieho programu rozdeliť hodinové dotácie a vzdelávacie štandardy na celý stupeň vzdelávania pri zachovaní postupnosti jednotlivých vzdelávacích štandardov a celkového počtu vyučovacích hodín jednotlivých vyučovacích predmetov za predpokladu, že zachová ich vnútornú logickú štruktúru a zásadu primeranosti veku.

9. Voliteľné (disponibilné) hodiny použije škola na dotvorenie školského vzdelávacieho programu.

Voliteľné (disponibilné) hodiny je možné využiť na:

– vyučovacie predmety, ktoré rozširujú a prehlbujú obsah vyučovacích predmetov zaradených do štátneho vzdelávacieho programu,

– vyučovacie predmety, ktoré si škola sama zvolí a sama si pripraví ich obsah, vrátane vyučovacích predmetov vytvárajúcich profiláciu školy a experimentálne overených inovačných programov zavedených do vyučovacej praxe.

7 Špecifiká výchovy a vzdelávania žiakov s vývinovými poruchami učenia

Medzinárodná klasifikácia chorôb, 10. revízia (MKCH-10) v kategórii Poruchy psychického vývinu (F 80-89) samostatne vymedzuje *Špecifické poruchy školských zručností* (F 81) a rozlišuje: F 81.0 špecifickú poruchu čítania (dyslexia), F 81.1 špecifickú poruchu hláskovania (dysortografia), F 81.2 špecifickú poruchu aritmetických schopností (dyskalkúlia), F 81.3 zmiešanú poruchu školských zručností (súčasný výskyt dyskalkúlie s dyslexiou alebo dysortografiou), F 81.8 iné vývinové poruchy školských zručností (dysgrafia) a F 81.9 nešpecifikovanú vývinovú poruchu školských zručností (neschopnosť učiť sa).

Pre všetky uvedené poruchy platí, že sa objavujú od raného štádia osvojovania si danej zručnosti, nie sú jednoducho dôsledkom nedostatočnej príležitosti učiť sa, nevyplývajú z mentálnej retardácie alebo senzorického deficitu (poruchy zraku) a ich príčinou nie je získaná choroba ani poranenie mozgu.

V opise príznakov *dyslexie* (MKCH-10) je špecifické a významné spomalenie vývinu schopnosti čítať, ktoré sa nedá vysvetliť mentálnym vekom, odchýlkou zrakovej ostrosti alebo nevhodným spôsobom vyučovania. Narušené môže byť chápanie čítaného, spoznávanie čítaných slov, čítanie nahlas a tiež výkon v úlohách, ktoré vyžadujú čítanie¹.

Dyslexia je definovaná tiež ako: „Špecifická porucha učenia, ktorá má neurobiologický pôvod, pre ktorú sú charakteristické ťažkosti s presným a/alebo plynulým rozpoznávaním slov a slabé schopnosti v písanej reči a dekodovaní, ktoré typicky vyplývajú z deficitu vo fonologickej zložke jazykových schopností. Sekundárne následky dyslexie môžu zahŕňať problémy s porozumením čítanému a obmedzenú skúsenosť s čítaním, čo môže mať vplyv na nárast slovných zásoby a základných znalostí“²

Dyslexia sa často vyskytuje s dysortografiou a pretrváva až do dospelosti, aj keď sa určitý pokrok v čítaní dosahuje. Dyslexií zvyčajne predchádza výskyt narušeného vývinu reči v anamnéze. Bežné sú pridružené poruchy v emocionálnej oblasti a správaní v školskom veku.

Dysortografiu charakterizuje špecifické a významné spomalenie osvojovania si písanej reči - správneho písania slov a pravopisu.

Dyskalkúlia, podľa MKCH-10 špecifická porucha počítania je „špecifické postihnutie schopnosti počítania, ktoré nemožno vysvetliť mentálnou retardáciou, nevhodným spôsobom

vyučovania ani neurologickou, psychiatrickou alebo inou poruchou; prejavuje sa neschopnosťou naučiť sa počítat', chápať matematické pojmy, termíny alebo znaky, správne radiť čísla, dosadzovať desatinné čiarky, naučiť sa násobilku“. Termín „porucha matematických schopností“ sa v odbornej literatúre javí byť výstižnejší ako termín špecifická porucha počítania, nakoľko samotné označenie navodzuje, že nepôjde len o počítanie, s ktorým majú žiaci problémy, ale zahŕňa širšiu škálu ťažkostí, najmä ťažkosti porozumieť kvantitám, pričom táto schopnosť je relatívne nezávislá od jazykových či iných kognitívnych schopností. Matematické schopnosti sú chápané ako súbor vlôh pre matematiku, napríklad schopnosť logicky usudzovať o množstvách a o vzťahoch existujúcich medzi kvantitami a ich reprezentáciami. Pod pojmom aritmetické zručnosti chápeme mieru osvojenia si a automatizácie naučenej stratégie, najmä sčítania a odčítania. Z vývinového hľadiska za osvojovaním si matematických zručností stoja vrodené matematické schopnosti, pričom aritmetické zručnosti sú ich nadstavba.

V klinickom obraze špecifických VPU sa okrem špecifických ťažkostí v osvojovaní si čítania, písania, pravopisu a matematických schopností vyskytujú aj ďalšie poruchy a dysfunkcie (všetky súčasne sa vyskytujú zriedkavo):

- deficity v poznávacích schopnostiach,
- deficity v jazykových schopnostiach,
- deficity v exekutívnych funkciách: v pozornosti, plánovaní a monitorovaní vlastnej aktivity,
- percepčno-motorické deficity,
- deficity v jemnej motorike a koordinácii,
- ťažkosti s orientáciou v čase a priestore,
- hyperaktivita, impulzivita.

Výchova a vzdelávanie žiakov s VPU sa uskutočňuje

- v základnej škole pre žiakov s narušenou komunikačnou schopnosťou (NKS),
- v špeciálnej triede pre žiakov s VPU v základnej škole,
- v školskej integrácii, t. j. v triede alebo výchovnej skupine spolu s ostatnými deťmi alebo žiakmi školy.

Do základnej školy (špeciálna škola, špeciálna trieda, školská integrácia) sa žiak s VPU prijíma na základe psychologickkej, špeciálnopedagogickej a logopedickej diagnostiky v centre špeciálno-pedagogického poradenstva (CŠPP) alebo v centre pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie (CPPPaP). V prípade potreby môže poradenské zariadenie priamo, alebo na základe podnetu školy, vyžadovať aj odbornú lekársku diagnostiku alebo diagnostiku odborného zdravotníckeho zamestnanca (neurológ, psychiater, foniater, ORL, klinický logopéd a pod.).

O prijatí žiaka s VPU rozhoduje riaditeľ školy na základe písomnej žiadosti zákonného zástupcu a písomného vyjadrenia školského zariadenia výchovného poradenstva a prevencie (CŠPP a CPPPaP), vydaného na základe diagnostického vyšetrenia. Riaditeľ školy pred prijatím dieťaťa so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami do školy so vzdelávacím programom pre žiakov so zdravotným znevýhodnením poučí zákonného zástupcu o všetkých možnostiach vzdelávania jeho dieťaťa.

Ak sa špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby žiaka prejavujú po jeho prijatí do školy a žiak ďalej navštevuje školu, do ktorej bol prijatý, jeho ďalšie vzdelávanie ako vzdelávanie žiaka s VPU sa mu zabezpečí po predložení písomnej žiadosti zákonného zástupcu žiaka o zmenu formy vzdelávania a vyplneného Návrhu na vzdelávanie predloženého riaditeľovi školy

Škola, ktorá poskytuje žiakovi s VPU vzdelávanie, uplatní pri jeho vzdelávaní tú formu organizácie výchovy a vzdelávania, prostredníctvom ktorej mu pre neho prijateľným spôsobom zabezpečí získanie príslušného stupňa vzdelania.

Pri výbere formy vzdelávania žiakov s VPU je potrebné postupovať individuálne, podľa výsledkov špeciálnopedagogickej, logopedickej, psychologickkej, prípadne inej odbornej diagnostiky.

Rozvíjanie schopností, ktoré sú narušené v dôsledku diagnostikovanej VPU sa prelína celým vyučovacím procesom, t.j. používajú sa špecifické postupy pri výučbe všetkých predmetov a pôsobí sa cielene a komplexne na celú komunikačnú schopnosť žiaka.

Frekvencia cvičení so žiakmi vyplýva z učebného plánu a rozvrhu hodín. V prípade závažnej VPU je možné vykonávať logopedickú terapiu, stimuláciu a reedukáciu so špeciálnym pedagógom, logopédom aj častejšie ako stanovuje učebný plán. Potom je určenie frekvencie cvičení v kompetencii riaditeľa školy.

Dĺžka logopedických a špeciálnopedagogických cvičení závisí od veku a schopností žiaka, logopedickej a špeciálnopedagogickej diagnózy a prípadne individuálnych špecifik dominantného alebo iného postihnutia, či narušenia žiaka.

V prípade, ak dôjde k dostatočnému zmierneniu prejavov VPU alebo ich eliminácií, môže žiak pokračovať vo vzdelávaní v bežnej triede základnej školy.

Pri hodnotení učebných výsledkov žiaka s VPU učiteľ rešpektuje jeho psychický a fyzický zdravotný stav, druh a závažnosť poruchy, ktorá má vplyv na úroveň a výsledky práce žiaka v príslušnom predmete.

Učiteľ posudzuje učebné výsledky žiaka objektívne a primerane náročne, pričom prihliada aj na jeho vynaložené úsilie, svedomitosť, individuálne schopnosti, záujmy a na predpoklady jeho ďalšieho vzdelávania po ukončení povinnej školskej dochádzky.

Pri hodnotení učebných výsledkov žiaka kladie dôraz na jeho individuálne schopnosti, ktoré sú základom jeho pracovnej a sociálnej integrácie.

Pri hodnotení žiaka s VPU učiteľ taktne posudzuje úroveň jeho vedomostí nielen v porovnaní s rovesníkmi, ale najmä v porovnaní s uplynulým obdobím vzhľadom na predchádzajúce výkony samotného žiaka.

V priebehu nižšieho sekundárneho vzdelávania je potrebné pomôcť žiakovi s VPU pri jeho profesionálnej orientácii a tým prispieť k jeho úspešnému sociálnemu začleneniu.

Vzdelávanie žiakov s VPU v školskej integrácii

Pre žiaka s VPU, vzdelávaného v školskej integrácii riaditeľ školy zabezpečí odbornú špeciálnopedagogickú a logopedickú starostlivosť v spolupráci s centrom špeciálnopedagogického poradenstva alebo s centrom pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie, so školským špeciálnym pedagógom a školským logopédom v rozsahu rámcového obsahu vzdelávania v špecifických vyučovacích predmetov ILI a RŠF.

Žiak začlenený v školskej integrácii sa vzdeláva podľa rámcového učebného plánu príslušnej školy, v ktorej sa vzdeláva a podľa individuálneho vzdelávacieho programu (ďalej aj „IVP“) s prihliadnutím na narušenie. Obsah jeho vzdelávania vychádza zo vzdelávacieho programu žiakov s vývinovými poruchami učenia.

IVP musí byť v súlade s obsahom špecifických vyučovacích predmetov ILI a RŠF. IVP sa aktualizuje podľa požiadaviek ročníka a aktuálneho stavu žiaka.

Logopéd a špeciálny pedagóg metodicky usmerňuje vyučujúcich a spolupracuje na tvorbe IVP. Metódy a postupy používané na vyučovaní vychádzajú z výsledkov psychologickkej, logopedickej a špeciálnopedagogickej diagnostiky, cieľov a obsahu predmetov ILI a RŠF.

Riaditeľ školy zabezpečí, aby v záujme žiaka boli rešpektované odporúčania uvedené v správach z odborných vyšetrení k školskej integrácii k postupom pri vzdelávaní a k postupom pri hodnotení a klasifikácii žiaka.

O spôsobe a možnostiach hodnotenia a klasifikácie triedny alebo vyučujúci učiteľ informuje zákonného zástupcu žiaka s VPU po konzultácii so špeciálnym pedagógom a školským logopédom.

Pri hodnotení a klasifikácii žiaka je nevyhnutné postupovať podľa odporúčaní špeciálneho pedagóga, psychológa a školského logopéda.

Pri vzdelávaní žiaka s VPU je nevyhnutná úzka spolupráca školy a rodiny, vytvorenie atmosféry spoločnej zodpovednosti a ujasnenia cieľov i postupov vedúcich k ich dosiahnutiu.

8 Organizačné podmienky na výchovu a vzdelávanie

Pri organizácii podmienok v jednotlivých formách vzdelávania žiakov s VPU je potrebné postupovať individuálne podľa výsledkov špeciálnopedagogickej a logopedickej diagnostiky, v spolupráci so zákonnými zástupcami, školským logopédom alebo školským špeciálnym pedagógom a príslušným školským zariadením výchovného poradenstva a prevencie.

9 Povinné personálne zabezpečenie výchovy a vzdelávania

Okrem povinného personálneho zabezpečenia platného podľa štátneho vzdelávacieho programu je potrebné, aby v škole, v ktorej sú vzdelávaní žiaci s VPU pôsobil školský logopéd, školský špeciálny pedagóg a asistent učiteľa.

Školský logopéd

Školský logopéd vykonáva odborné činnosti v rámci logopedickej diagnostiky, terapie a prevencie žiakom s vývinovými poruchami učenia. Poskytuje odborné poradenstvo a konzultácie zákonným zástupcom detí alebo žiakov a pedagogickým a odborným zamestnancom škôl. Špecifický vyučovací predmet ILI vyučuje absolvent vysokoškolského štúdia so záverečnou skúškou z logopédie v súlade s platnými príslušnými všeobecne záväznými právnymi predpismi.

Školský špeciálny pedagóg

Školský špeciálny pedagóg vykonáva odborné činnosti v rámci špeciálnopedagogickej diagnostiky, individuálnej a skupinovej terapie, výchovno-vzdelávacej činnosti v základnej škole priamo počas vyučovania i mimo vyučovania žiakom, ktorí majú pre svoje komunikačné, mentálne, sensorické, somatické alebo sociálne danosti špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby. Pravidelnú odbornú pomoc poskytuje najmä žiakom v školskej integrácii, môže ju poskytovať aj žiakom s vnútornou alebo sociálnou dispozíciou narušeného vývinu pri jeho príznakoch (preventívna odborná činnosť).

Poskytuje poradenstvo a konzultácie zákonným zástupcom žiakov a pedagogickým zamestnancom škôl.

Asistent učiteľa

Asistent učiteľa pracuje v triede, ktorú navštevuje žiak lebo viacero žiakov s vývinovými poruchami učenia ak si to vyžaduje výchova a vzdelávanie príslušného žiaka v závislosti od závažnosti jeho narušenia.

10 Povinné materiálno-technické a priestorové zabezpečenie výchovy a vzdelávania

Okrem priestorového a materiálno-technického vybavenia školy uvedeného v štátnom vzdelávacom programe je potrebné vytvárať:

- učebne pre rozvoj poznávacích procesov a rozvoj psychomotorických, zmyslových, rytmicko-pohybových schopností,
- učebne (triedy) vybavené viacúčelovým nastaviteľným nábytkom, s priestorom pre relaxáciu a nenáročnú pohybovú aktivitu počas vyučovania,

- učebne pre jednotlivé vzdelávacie oblasti (predmety) vybavené špeciálnym nábytkom, prístrojmi, nástrojmi, pomôckami, technikou, materiálmi,
- učebne pre informatickú výchovu vybavenú počítačmi s príslušným programovým vybavením a prídavnými zariadeniami,
- priestory pre telovýchovné aktivity s bezpečným povrchom, náradím a náčiním,
- priestory pre prípravné práce učiteľa, priestory pre uloženie pomôcok,
- knižnica pre žiakov a učiteľov,
- priestory pre záujmovú činnosť po vyučovaní (školský klub detí, záujmové krúžky a voľnočasové aktivity) vybavené pracovným a odpočinkovým nábytkom, priestormi pre učenie, s pomôckami pre relaxáciu,
- hygienické zabezpečenie (umývadlo priamo v miestnosti).

11 Podmienky na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri výchove a vzdelávaní

Podmienky na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri výchove a vzdelávaní sú rovnaké ako v štátnom vzdelávacom programe pre primárne a nižšie stredné vzdelávanie.

Okrem toho pri vzdelávaní žiakov s VPU postihnutím je potrebné vytvoriť vhodnú štruktúru práce a odpočinku žiakov a učiteľov počas dňa, vhodný režim vyučovania s ohľadom na vek a narušenie žiakov

Pri zaistovaní bezpečnosti a ochrany zdravia žiakov vo výchove a vzdelávaní v škole i mimo školy, pri organizácii výletov, exkurzií, školy v prírode a výcvikov (plaveckého výcviku, lyžiarskeho a snoubordingového výcviku), ako aj organizácii iných súčastí výchovno-vzdelávacej činnosti školy sa riadi platnou legislatívou.

12 Zásady a podmienky pre vypracovanie školských vzdelávacích programov

Školský vzdelávací program poskytuje základným školám a triedam pre žiakov s VPU možnosť profilovať sa a vychádzať v ústrety potrebám a záujmom žiakov. Rešpektuje ciele a zámery jednotlivých škôl zavedením ďalších špecifických vyučovacích predmetov. V prípravnom alebo v prvom ročníku sa odporúča realizovanie tréningu fonematického uvedomovania podľa El'konina. Odporúča sa zaradenie špecifického vyučovacieho predmetu komunikačné kompetencie alebo špecifického vyučovacieho predmetu, ktorého obsahom sú grafomotorické zručnosti, manuálne zručnosti, zhotovovanie mnemotechnických a kompenzačných pomôcok. Podľa potreby sa odporúča využiť voliteľné (disponibilné) hodiny v školskom vzdelávacom programe na posilnenie špecifického vyučovacieho predmetu ILI, RŠF, cudzieho jazyka a pod. Vo vyšších ročníkoch sa odporúča zaradenie vyučovacích predmetov zameraných na rozvíjanie rozprávačských schopností (rozvoj naratív) a praktických cvičení z prírodovedných predmetov.

**PRÍLOHA 1 Špecifické vyučovacie predmety pre žiakov s vývinovými
poruchami učenia**

**INDIVIDUÁLNA LOGOPEDICKÁ INTERVENCIA
PRE ŽIAKOV S NARUŠENOU KOMUNIKAČNOU SCHOPNOSŤOU
A ŽIAKOV S VÝVINOVÝMI PORUCHAMI UČENIA
PRE PRÍPRAVNÝ AŽ 9. ROČNÍK**

CHARAKTERISTIKA PREDMETU

Špecifický vyučovací predmet individuálna logopedická intervencia (ďalej aj „ILI“) je určený pre žiakov, ktorí majú narušenú komunikačnú schopnosť (ďalej aj „NKS“), alebo v rámci NKS aj vývinové poruchy učenia.

Cieľom predmetu ILI je v maximálnej miere podporiť rozvoj reči a jazykových schopností ako predpokladu k realizácii určitého komunikačného zámeru a ako prediktora pre úspešné zvládnutie čítania a písania.

Cieľom logopedickej intervencie je odstrániť alebo aspoň zmierniť narušenie komunikačnej schopnosti a eliminovať edukačné nedostatky, ktoré z nej vyplývajú. Sekundárnym cieľom ILI je prevencia vzniku porúch správania ako následku neúspechu v komunikácii a v osvojovaní si gramotnosti. V širšom meradle podporuje ILI sociálnu a edukačnú adaptáciu a integráciu detí a žiakov s NKS do spoločnosti.

Čiastkové ciele a obsah predmetu ILI vychádzajú z logopedickej diagnostiky.

U detí a žiakov s viacnásobným postihnutím a ťažkým stupňom NKS ide o rozvoj komunikačných schopností k najbližšej zóne ich vývinu, tak, aby boli schopní zrealizovať svoj komunikačný zámer podľa svojich potrieb zrozumiteľne pre komunikačného partnera.

Dôležitou súčasťou logopedickej intervencie je spolupráca so zákonným zástupcom, učiteľmi a ostatnými odborníkmi v celom procese intervencie.

Predkladaný dokument Individuálna logopedická intervencia je návodom na realizovanie postupu v procese intervencie do oblasti komunikačných schopností u žiakov.

CIELE

- Podporiť rozvoj reči a jazykových schopností ako predpokladu k realizácii určitého komunikačného zámeru a ako prediktora pre úspešné zvládnutie čítania a písania,
- odstrániť alebo aspoň zmierniť narušenie komunikačnej schopnosti a eliminovať edukačné nedostatky, ktoré z nej vyplývajú,
- prevencia vzniku porúch správania ako následku neúspechu v komunikácii a v osvojovaní si gramotnosti,
- podporiť sociálnu a edukačnú adaptáciu a integráciu detí a žiakov s NKS do spoločnosti.

OBSAH

Rozvíjanie komunikačnej schopnosti úzko súvisí s vývinom vnímania, pamäti, pozornosti, myslenia a sociálnym prostredím dieťaťa. Preto terapeutické postupy a metódy musia mať širší záber a ILI sa má orientovať na celý komplex dorozumievacieho procesu.

Obsah logopedických cvičení musí byť v súlade s mentálnymi a komunikačnými schopnosťami dieťaťa, bez ohľadu na fyzický vek. Je nevyhnutné zdôrazniť prepojenie hovorenej reči s písanou.

Oblasti individuálnej stimulácie sú uvedené v tabuľke 1 s cieľmi pre jednotlivé oblasti. V procese terapie vychádza logopéd z dostupných terapeutických materiálov a najmä z pracovných listov, ktoré si vytvára. Primárnym cieľom intervencie je najmä v nižších ročníkoch podporiť schopnosti, ktoré tvoria bázu pre osvojovanie si kurikula a samotného čítania a písania. Je vhodné, aby obsah pracovných listov súvisel s aktuálne preberaným učivom. Keďže jednotlivé schopnosti a ich deficit nie sú viazané na konkrétny vek alebo ročník, uvedené námety slúžia na posilnenie medzipredmetových vzťahov a sú koncipované tak, aby facilitovali nosné témy vyučovacieho jazyka vo vzdelávacej oblasti Jazyk a komunikácia.

Námety pre skupinovú terapiu v jednotlivých ročníkoch sú uvedené v tabuľke 2. Tabuľka 2 obsahuje špecifikum pre každý ročník, vo vyšších ročníkoch sa vo výučbe aplikujú aktivity a rozvíjajú schopnosti z nižších ročníkov podľa potreby. Skupinová práca podporuje rozvoj komunikačnej kompetencie žiakov a svojou dynamikou pôsobí ako motivačný činiteľ.

Intervencia má nasledovnú postupnosť:

1. krok: Vstupná logopedická a špeciálnopedagogická diagnostika nových žiakov, prípadne rediagnostika na začiatku každého školského roka.
2. krok: Stanovenie cieľov stimulácie podľa výsledkov diagnostiky.
3. krok: Odporúčaný obsah stimulácie reči a jazykových schopností podľa jednotlivých rovin, gramotnosti a iných schopností

Ciele stimulácie

Oblasť rozvoja pragmatiky

Rozvíjať komunikačnú kompetenciu ako dorozumievací prostriedok

Rozvíjať schopnosti adekvátne používať rečové a jazykové prostriedky vzhľadom na komunikačného partnera, situáciu a cieľ komunikácie

U detí a žiakov s ťažkým a viacnásobným postihnutím dosiahnuť schopnosť dorozumieť sa pomocou posunkového jazyka alebo niektorej formy alternatívnej a augmentatívnej komunikácie (AAK).

Oblasť rozvoja foneticko-fonologickej roviny

Rozvíjať fonematické uvedomovanie, schopnosť diferencovať dištingtívne znaky jazyka podľa individuálnych schopností dieťaťa.

Rozvíjať artikulačnú obratnosť a výslovnosť, správne dýchanie.

Oblasť rozvoja lexikálno-sémantickej roviny

Rozvíjať slovnú zásobu.

Budovať štruktúrovaný systém klasifikácie pojmov v pamäti,

rozvíjať schopnosť hľadať významovú podobnosť slov a kategorizovať ich.

Rozvíjať schopnosť používať ustálené slovné spojenia- frázy.

Oblasť rozvoja gramatiky (morfológie a syntaxe)

Stimulovať porozumenie reči.

Volíť si formy potrebné pre konkrétne dieťa.

Rozvíjať jazykový cit, syntaktické a morfológické pravidlá.

Aplikovať ich do hovorenej i písanej podoby.

Obsah stimulácie

Použitie jazyka v komunikačných situáciách:

modelové hry,

kladenie otázok,

vykonávanie inštrukcií,

komentovanie činností a pod.

Vytváranie komunikačného aparátu,

osvojovanie si takých foriem komunikácie,

ktoré je žiak schopný zvládnuť a používať

(grafické systémy, kombinované systémy,

posunkový jazyk, gestá, prstová abeceda,

použitie elektronických pomôcok a pod.

Tréning komunikačných partnerov.

Tréning fonologického uvedomovania podľa

El'konina (SAS),

nácvik fonematickej diferenciacie,

nácvik artikulácie.

Dychový tréning

Hlasové cvičenia.

Myofunkčná terapia. Orofaciálna stimulácia.

Fonograforytmika.

Rozvíjanie slovnej zásoby,

kategorizácia pojmov,

oprava viet,

dokončovanie viet,

tvorba slovníkov náročných pojmov v

jednotlivých predmetoch,

klúčové slová,

sémantické mapy, a pod.

Tvorba (rečových) denníkov.

Určovanie rodov podstatných mien,

nácvik flexie podľa trendu vývinu reči,

predložkových väzieb a analógie, maľované

čítanie,

tvorba viet,

opakovanie viet,

odvodzovanie slov,

tvorba viet a súvetí,

rozvoj porozumenia reči.

Oblasť rozvoja naratív (rozprávačských schopností)

Rozvíjať schopnosti rozumieť reči a podporovať schopnosť reprodukovať udalosť, príbeh alebo prečítaný text štruktúrovane, kohézne, zmysluplne a plynule.

Rozvíjanie rozprávačských schopností podľa osnovy (obrázkovej, otázok), spontánne rozprávanie príbehu alebo udalosti, reprodukovanie prečítaného textu.

Oblasť rozvoja gramotnosti

Čítanie

Fixovať grafémy, slabiky a slová, pravopis. Osvojiť si techniku čítania a čítať s porozumením obsahu prečítaného textu pomocou stratégií práce s textom.

Rozvíjanie gramotnosti

Čítanie - technika čítania i porozumenie prečítaného podľa osnovy

Prepojenie čítania a písania

Osvojovanie si stratégií učenia

Interpretovanie obsahu textu,

kladenie otázok,

vytváranie kauzálnych spojení,

dopĺňovanie textu a pod.

Písanie - písanie i ortografia, súvislý písomný prejav.

Zoskupovanie pod hlavné pojmy.

Vytváranie analógií.

Rozpoznanie použitého pravidla. Použitie pravidla.

Vytvorenie stálosti množstva.

Budovanie matematických predstáv.

Budovanie okruhu číselných a matematických pojmov (viac, menej, rovnako....), vzťahov medzi nimi.

Chápanie matematických operácií.

Riešenie slovných úloh.

Geometria.

Jednotky .

Algoritmy.

Písanie a pravopis

Naučiť žiakov stratégie osvojovania si pravopisných pravidiel, aplikovať ich v písaní, pracovať s pravidlami slovenského pravopisu primerane vývinovej úrovni.

Rozvíjať integráciu hovorenej a písanej reči.

Matematické schopnosti

Rozvíjať predčíselné predstavy.

Rozvíjať číselné predstavy.

Rozpoznať súvislosti.

Rozvíjať matematické schopnosti.

Oblasť rozvoja funkčnej komunikácie

Osvojovať si komunikačné stratégie.

Rozvíjať konverzačné schopnosti.

Komunikačné stratégie zamerané na dieťa, stratégie ľahšieho porozumenia, výmen, nových pojmov, rečového vzoru a stratégie konverzácie.

Rozvíjanie konverzačných schopností.

Oblasť rozvíjania iných schopností

Rozvíjať taktilné a kinestetické vnímanie.

Rozvíjať sluchovú a zrakovú gnóziu (vnímanie, diferenciacia, pamäť).

Rozvíjať priestorovú orientáciu (orientácia v makropriestore, orientácia v mikropriestore) a orientáciu v čase.

Rozvíjať motorické schopnosti.

Rozvíjanie vnímania, poznávania, diferenciačných schopností.

Rozvíjanie pamäti (akusticko-verbálna a zraková, pracovná pamäť).

Poznávacie procesy (zachovanie, priradovanie, zoradovanie, triedenie - kategorizácia).

Rozvíjanie priestorovej a časovej orientácie.

Nácvik pravo-ľavej orientácie (telesná schéma, rovinná a časová orientácia).

Serialita (nácvik sekvencií, postupnosti)

Intermodalita (audiovizuálny vzťah)

Rozvíjanie oromotoriky,

vizuomotoriky,

jemnej a hrubej motoriky,
grafomotoriky,
fonograforytiky.

PROCES

Logopéd na začiatku školského roku na základe výsledkov logopedickej diagnostiky, prípadne rediagnostiky a zvolených logopedických terapeutických metód a postupov vypracuje **individuálny plán** (postup) **logopedickej terapie** pre každé dieťa na určité obdobie (odporúča sa najviac na jeden školský rok). Časovo-tematické plány nie sú potrebné a ich dodržiavanie by bolo nereálne. Individuálny plán logopedickej terapie je vlastne postup vedúci k splneniu cieľov terapie v jednotlivých oblastiach uvedených v časti Obsah ILI – primerane komunikačným, vývinovým a kognitívnym schopnostiam žiaka.

Špecifický vyučovací predmet ILI sa neklasifikuje. Na vysvedčení sa uvádza „absolvoval“.

Špecifický vyučovací predmet ILI môže vyučovať len logopéd, t.j. absolvent vysokoškolského štúdia so záverečnou skúškou z logopédie v súlade s platnými príslušnými všeobecne záväznými právnymi predpismi.

Logopéd pracuje so žiakmi individuálne. S ostatnými žiakmi triedy v tom čase pracuje iný pedagóg podľa pokynov logopéda. V niektorých činnostiach vo vyšších ročníkoch odporúčame rozdeliť triedu na malé skupinky, maximálne 4 žiakov (napr. pri práci s textom, pri stratégiách učenia, stratégiách konverzácie a pod.).

Frekvencia cvičení so žiakmi vyplýva z učebného plánu a rozvrhu hodín. V prípade ťažkého stupňa NKS je možné vykonávať logopedickú terapiu aj častejšie ako stanovuje učebný plán. Potom je určenie frekvencie cvičení v kompetencii riaditeľa školy.

Dĺžka logopedických cvičení je závislá od veku a schopností dieťaťa, logopedickej diagnózy a prípadne iných špecifik dominantného alebo iného postihnutia, či narušenia žiaka.

Logopéd úzko spolupracuje so zákonnými zástupcami dieťaťa, so školským zariadením výchovného poradenstva prevencie (CŠPP, CPPPaP), s inými odborníkmi a s ostatnými pedagógmi. Logopéd metodicky usmerňuje pedagógov, zákonných zástupcov v oblasti prístupu ku komunikácii so žiakom a pri vykonávaní logopedických cvičení podľa inštrukcií. Je veľmi dôležité zaangažovať do spolupráce zákonných zástupcov žiaka tak, aby sa podieľali na všetkých krokoch v rámci intervencie a niesli spoluzodpovednosť za výsledky spoločného snaženia.

ROZVÍJANIE ŠPECIFICKÝCH FUNKCIÍ PRE ŽIAKOV S VÝVINOVÝMI PORUCHAMI UČENIA

CHARAKTERISTIKA PREDMETU

Špecifický vyučovací predmet rozvíjanie špecifických funkcií (ďalej len RŠF) je určený pre žiakov, ktorí majú vývinové poruchy učenia.

Vývinové poruchy učenia

VPU majú individuálny charakter a vznikajú na podklade dysfunkcií centrálnej nervovej sústavy. Sú jedným z druhov narušenej komunikačnej schopnosti ako narušenie grafickej stránky reči: agrafia, alexia, akalkúlia, dyslexia, dysortografia, dysgrafia, dyskalkúlia.

Medzinárodná klasifikácia chorôb, 10. revízia (MKCH-10) v kategórii Poruchy psychického vývinu (F 80-89) samostatne vymedzuje špecifické poruchy školských zručností (F 81) a rozlišuje: F 81.0 špecifickú poruchu čítania (dyslexia), F 1.1 špecifickú poruchu hláskovania (dysortografia), F 81.2 špecifickú poruchu aritmetických schopností (dyskalkúlia), F 81.3 zmiešanú poruchu školských zručností (súčasný výskyt dyskalkúlie s dyslexiou alebo dysortografiou), F 81.8 iné vývinové poruchy školských zručností (dysgrafia) a F 81.9 nešpecifikovanú vývinovú poruchu školských zručností (neschopnosť učiť sa).

Pre všetky uvedené poruchy platí, že sa objavujú od raného štádia osvojovania si danej zručnosti, nie sú jednoducho dôsledkom nedostatočnej príležitosti učiť sa, nevyplývajú z mentálnej retardácie alebo senzorickeho deficitu (poruchy zraku) a ich príčinou nie je získané poškodenie mozgu alebo ochorenie.

V opise príznakov dyslexie (MKCH-10) je špecifické a významné spomalenie vývinu schopnosti čítať, ktoré sa nedá vysvetliť mentálnym vekom, odchýlkou zrakovej ostrosti alebo nevhodným spôsobom vyučovania. Narušené môže byť chápanie čítaného, spoznávanie čítaných slov, čítanie nahlas a tiež výkon v úlohách, ktoré vyžadujú čítanie.

Dyslexia je definovaná tiež ako: „Špecifická porucha učenia, ktorá má neurobiologický pôvod, pre ktorú sú charakteristické ťažkosti s presným a/alebo plynulým rozpoznávaním slov a slabé schopnosti v písanej reči a dekódovaní, ktoré typicky vyplývajú z deficitu vo fonologickej zložke jazykových schopností. Sekundárne následky dyslexie môžu zahŕňať problémy s porozumením čítanému a obmedzenú skúsenosť s čítaním, čo môže mať vplyv na nárast slovnej zásoby a základných znalostí (Medzinárodná asociácia dyslexie, 2003).

Dyslexia sa často vyskytuje s dysortografiou a pretrváva až do dospelovania, aj keď sa určitý pokrok v čítaní dosahuje. Dyslexii zvyčajne predchádza výskyt narušeného vývinu reči v anamnéze.

Bežné sú pridružené poruchy v emocionálnej oblasti a správaní v školskom veku. Bola potvrdená komorbidita (súčasný výskyt dvoch rozdielnych porúch alebo chorôb u toho istého jednotlivca) viacerých druhov VPU súčasne: dyslexia a vývinová dysfázia, dyslexia a dyskalkúlia, dyslexia a ADHD.

Dysortografiu charakterizuje špecifické a významné spomalenie osvojovania si písanej reči - správneho písania slov a pravopisu.

Dyskalkúlia, podľa MKCH-10 špecifická porucha počítania je „špecifické postihnutie schopnosti počítania, ktoré nemožno vysvetliť mentálnou retardáciou, nevhodným spôsobom vyučovania ani neurologickou, psychiatrickou alebo inou poruchou; prejavuje sa neschopnosťou naučiť sa počítania, chápať matematické pojmy, termíny alebo znaky, správne radiť čísla, dosadzovať desatinné čiarky, naučiť sa násobilku“. Termín „porucha matematických schopností“ sa v odbornej literatúre javí byť výstižnejší ako termín špecifická porucha počítania, nakoľko samotné označenie navodzuje, že nepôjde len o počítanie, s ktorým

majú deti problémy, ale zahŕňa širšiu škálu ťažkostí, najmä ťažkosti porozumieť kvantitám, pričom táto schopnosť je relatívne nezávislá od jazykových či iných kognitívnych schopností“. Matematické schopnosti sú chápané ako súbor vlôh pre matematiku, napríklad schopnosť logicky usudzovať o množstvách a o vzťahoch existujúcich medzi kvantitami a ich reprezentáciami.

Pod pojmom aritmetické zručnosti chápeme mieru osvojenia si a automatizácie naučenej stratégie, najmä sčítania a odčítania.

Z vývinového hľadiska za osvojovaním si matematických zručností stoja vrodené matematické schopnosti, pričom aritmetické zručnosti sú ich nadstavba.

V klinickom obraze špecifických VPU sa okrem špecifických ťažkostí v osvojení si čítania, písania, pravopisu a matematických schopností vyskytujú aj ďalšie poruchy a dysfunkcie (všetky súčasne sa vyskytujú zriedkavo):

- deficity v poznávacích schopnostiach,
- deficity v jazykových schopnostiach,
- deficity v exekutívnych funkciách: v pozornosti, plánovaní a monitorovaní vlastnej aktivity,
- percepčno-motorické deficity,
- deficity v jemnej motorike a koordinácii,
- ťažkosti s orientáciou v čase a priestore,
- hyperaktivita, impulzivita.

Dôležitou súčasťou špeciálnopedagogickej reedukácie je spolupráca so zákonnými zástupcami žiaka, učiteľmi a ostatnými odborníkmi v celom procese výchovy a vzdelávania žiaka s VPU. Učiteľ, špeciálny pedagóg, logopéd a psychológ tvoria tím rovnocenných odborníkov.

CIELE

- V maximálnej miere podporiť rozvoj špecifických funkcií ako predpokladu k úspešnému zvládnutiu čítania, písania a počítania,
- odstrániť alebo aspoň zmierniť VPU a eliminovať edukačné nedostatky, ktoré z nich vyplývajú (špeciálnopedagogická reedukácia),
- prevencia vzniku porúch správania ako následku neúspechu v komunikácii a v osvojení si gramotnosti,
- podporiť sociálnu a edukačnú adaptáciu a integráciu žiakov s VPU do spoločnosti.

Čiastkové ciele a obsah špecifického vyučovacieho predmetu RŠF vychádzajú zo psychologickej, špeciálnopedagogickej a logopedickej diagnostiky.

OBSAH

Rozvíjanie komunikačnej schopnosti nepochybne úzko súvisí s vývinom vnímania, predstáv, motoriky, pamäti, pozornosti, myslenia a sociálnym prostredím dieťaťa. Preto terapeutické postupy a metódy musia mať širší záber a RŠF sa má orientovať na celý komplex dorozumievacieho procesu. Je veľmi dôležité, aby bol zosúladený postup logopéda špecifického vyučovacieho predmetu individuálna logopedická intervencia a postup špeciálneho pedagóga v špecifického vyučovacieho predmetu RŠF.

Obsah špeciálnopedagogickej reedukácie musí byť v súlade s mentálnymi a komunikačnými schopnosťami dieťaťa, bez ohľadu na fyzický vek. Oblasti stimulácie sú uvedené v nasledujúcej časti aj s cieľmi pre jednotlivé oblasti. V procese reedukácie vychádza špeciálny pedagóg z dostupných odborných materiálov a najmä z pracovných listov, ktoré si aktuálne vytvára.

Odporúčame, aby obsah stimulácie a pracovných listov vychádzal z aktuálne preberaného učiva.

Moderná terapia špecifických porúch učenia vychádza zo štyroch základných princípov:
Prevenia VPU začína v predškolskom veku.

To, čo rozvíja špeciálny pedagóg na terapii so žiakom úzko súvisí s tým, čo sa žiak učí v škole, aby bol transfer naučeného čo najefektívnejší. Nejde však o doučovanie – môžu sa učiť to isté, ale inou metódou.

Špeciálny pedagóg pracuje na „meta“ úrovni: rozvíja metakognitívne a metalingvistické schopnosti (učí žiaka premýšľať o poznávacích a jazykových procesoch a javoch), názorne modeluje všeobecné charakteristiky javov, aby na nich vysvetlil konkrétne prípady (napr. hláskovú štruktúru slova, reprezentáciu početnosti/množstva, tvorba mentálneho obrazu číselnej osi ap.), poskytuje vhodné príklady na chápanie štruktúry toho, čo sa žiak učí (napr. vytvorí modely prirad'ovacieho a podrad'ovacieho súvetia a tvorí podľa nich so žiakom vety), učí stratégie práce s textom, aby sa predchádzalo memorovaniu a pod.

Rozvíjanie hovorenej a písanej reči je integrálne späté, môžeme na to využívať jeden a ten istý text (napr. vetám, ktorým žiak rozumie v hovorenej reči, by mal rozumieť aj v písanej reči).

Intervencia/reedukácia má nasledovnú postupnosť:

1. krok: Vstupná špeciálnopedagogická diagnostika nových žiakov (vychádza sa zo záverov vyšetrení poradenského zariadenia), prípadne rediagnostika na začiatku každého školského roka
2. krok: Stanovenie cieľov stimulácie podľa výsledkov diagnostiky
3. krok: Odporúčaný obsah stimulácie špecifických schopností v jednotlivých oblastiach

Ciele stimulácie

Oblasť rozvíjania iných schopností

Rozvíjať taktilné a kinestetické vnímanie.

Rozvíjať sluchovú a zrakovú gnóziu (vnímanie, diferenciacia, pamäť).

Rozvíjať priestorovú orientáciu (orientácia v mikro- a makropriestore) a orientáciu v čase.

Rozvíjať motorické schopnosti

Oblasť matematických schopností

Rozvíjať predčíselné predstavy.

Obsah stimulácie

Rozvíjanie vnímania, poznávania, diferenciacných schopností.

Rozvíjanie pamäti (akusticko-verbálna a zraková, pracovná pamäť).

Poznávacie procesy (zachovanie, prirad'ovanie, zorad'ovanie, triedenie - kategorizácia).

Rozvíjanie priestorovej a časovej orientácie.

Nácvik pravo-ľavej orientácie (telesná schéma, rovinná a časová orientácia).

Serialita (nácvik sekvencií, postupnosti)

Intermodalita (audiovizuálny vzťah).

Rozvíjanie oromotoriky, vizuomotoriky, jemnej a hrubej motoriky, grafomotoriky, fonograforytmiky.

Zoskupovanie pod hlavné pojmy, vytváranie analógií, rozpoznávanie a použitie pravidiel, rozpoznávanie súvislostí.

Triedenie, množstvo, veľkosť, zaradenie, usporiadanie, porovnávanie, postreh, logika.

Pochopenie predčíselných pojmov- veľkosť, tvar, dĺžka, počet.

Porozumenie číslam ako referentom miery vecí v skutočnom svete.

Rozvíjať číselné predstavy.

Osvojiť si stálosť množstva.

Pojem číslo, zápis čísla, množstvo, rad čísel, číselná os, párne a nepárne čísla, porovnávanie, zmena množstva.

Naučiť žiakov matematické operácie a vzťahy medzi nimi.	<p>Schopnosť porovnávať množstvo vyjadrené číslami.</p> <p>Schopnosť prirodzene rozkladať čísla.</p> <p>Mentálna číselná os, na ktorej možno manipulovať analógovými reprezentáciami početných kvantít.</p> <p>Osvojiť si okruh matematických a číselných pojmov.</p> <p>Význam znamienok - názorné príklady, manipulácia s predmetmi, sčítanie a odčítanie, násobenie a delenie, tabuľky, orientácia v tabuľkách, zlomky; hry s kartami, kockami, paličkami, žetónmi, tabuľkami.</p> <p>Potreba dať zmysel číselným situáciám hľadaním súvislostí medzi novými informáciami a nadobudnutými vedomosťami.</p> <p>Ovládanie vedomostí o efektoch operácií s číslami.</p> <p>Ovládanie plynulosti a flexibility s číslami.</p> <p>Porozumenie zmyslu/významu čísel.</p> <p>Porozumenie početných/mnohonásobných vzťahov medzi číslami.</p>
Naučiť žiakov riešiť slovné úlohy.	<p>Rozpoznanie štandardov a charakteristík čísel.</p> <p>Rozpoznanie hrubých početných chýb.</p> <p>Upevňovať matematické schopnosti, spracovávať približné početnosti, cit pre čísla.</p> <p>Rozpoznanie hrubých početných chýb.</p> <p>Chápanie matematických pojmov a ich „prevod“ do bežného života.</p>
Naučiť žiakov geometriu.	<p>Slovné úlohy z bežného života.</p> <p>Základné geometrické pojmy, tvary, vzťahy. Hry a manipulácia s predmetmi a útvarmi v rovine a v priestore.</p>
Pochopiť jednotky a prevody jednotiek.	<p>Rozvíjanie konštruktívneho a tvorivého myslenia.</p> <p>Jednotky dĺžky, hmotnosti, objemu, plochy – názorne a prakticky.</p>
Naučiť sa algoritmy a zmeny algoritmu.	Praktické úlohy z bežného života.
Naučiť sa orientovať v rovine a v priestore.	<p>Hry a manipulácia s predmetmi a útvarmi v rovine a v priestore.</p> <p>Praktické úlohy z bežného života.</p>
Naučiť sa orientovať v čase	Následnosti, postupnosti, sekvencie (kalendár, hodiny, časové úseky a pod.)
<p>Oblasť čítania s porozumením</p> <p>Osvojiť si/fixovať techniku čítania; porozumenie na úrovni viet a slov.</p>	<p>Fixácia grafém, slabík (otvorené, zatvorené) a čítania podľa úrovne (slabikové, slov, viet, krátkych textov).</p>

Osvojiť si stratégie na čítanie s porozumením literárneho textu.

Aktivácia informácií o téme; vizualizácia prečítaného; predpovedanie deja na základe nadpisu a ilustrácií; odpovedanie na otázky a kladenie otázok; orientácia v texte, vyhľadanie konkrétnej udalosti; prerozprávanie deja podľa osnovy; určenie hlavnej myšlienky; prepojenie prečítaného s vlastnými skúsenosťami.

Osvojiť si stratégie na čítanie s porozumením náučného textu.

Aktivácia informácií o téme; vizualizácia prečítaného; identifikácia témy na základe nadpisu, obrázkov a graficky zvýraznených častí; orientácia v texte: určenie tematickej vety odstavca, vyhľadanie kľúčových a podporných informácií, identifikácia známej a novej informácie; sumarizácia textu – tvorba poznámok; grafické znázornenie textu – podčiarkovanie, farebné zvýraznenie, používanie značiek, tvorba tabuliek, prehľadov, pojmových máp.

PROCES

Špeciálny pedagóg na začiatku školského roku, na základe výsledkov psychologickkej, špeciálnopedagogickkej a logopedickej diagnostiky vypracuje plán špeciálnopedagogickkej reedukácie pre každého žiaka s prihliadnutím na obsah špecifického vyučovacieho predmetu RŠF. Je to vlastne postup vedúci k splneniu cieľov reedukácie v jednotlivých oblastiach uvedených v časti Obsah RŠF – primerane komunikačným, vývinovým a kognitívnym schopnostiam žiaka.

Špecifický vyučovací predmet RŠF môže vyučovať špeciálny pedagóg alebo školský logopéd, ktorý podľa platných všeobecne záväzných právnych predpisov má na vyučovanie tohto predmetu príslušnú pedagogickú a odbornú spôsobilosť.

Vyučovacia hodina RŠF môže byť delená. Špeciálny pedagóg pracuje so žiakmi individuálne alebo v malých skupinách. S ostatnými žiakmi triedy v tom čase pracuje iný pedagóg podľa pokynov špeciálneho pedagóga.

Frekvencia cvičení so žiakmi vyplýva z učebného plánu a rozvrhu hodín. V prípade závažnejších VPU je možné vykonávať špeciálnopedagogickú reedukáciu aj častejšie ako stanovuje učebný plán. Potom je určenie frekvencie cvičení v kompetencii riaditeľa školy.

Dĺžka cvičení je závislá od veku a schopností žiaka, diagnózy a prípadne iných špecifik dominantného alebo iného postihnutia, či narušenia žiaka.

Špeciálny pedagóg úzko spolupracuje s rodičmi dieťaťa, so psychológom, so školským logopédom a s ostatnými pedagógmi. Metodicky usmerňuje rodičov a učiteľov v oblasti prístupu ku komunikácii so žiakom a pri vykonávaní cvičení podľa inštrukcií. Je veľmi dôležité zaangažovať do spolupráce rodičov žiaka, tak aby sa podieľali na všetkých krokoch v rámci intervencie a niesli spoluzodpovednosť za výsledky spoločného snaženia.